

Эһигини хайдах хааччыйалларый?

«КҮННЭЙДЭРГЭ» ЭМИЭ «ИТИИ» КҮННЭР

От ыйын бүтэһик күннэрэ. Дьон - сэргэ от-мас, үрүң илгэ күрээбэр үлүмнэһэн үлэлиир кэмнэрэ. Уһун курааннар тураннар, үлэни-хамнаһы мэхэйдиир атын суох даһаны. Айылба ба-рахсан: "Бу күөх быйантан сомсумахтаан хаа-лын", - диэбитини кыладаһайын бүтүннүү аһан, уунан биэрбит от ыйын бүтэһик куйааһа сатыылаан турар. Сорохтор, ордук оҕо - дьах-тар өтө быйыл хара тыа быйанын - сир аһын өлгөнөр төбөлөрүнэн түстүлэр.

гиллэн бэриллбитэ. Быйыл да улахан эрэлбит - бу министерство, - ди-эн хоруйдуур Ирина Ни-колаевна.

Кырдык, "күннэй-дэргэ" күннэрэ - ыйдара инникитин даһаны бу уруулуу министерствоот-тан тахсар чинчилэммит. Ону биһиэнэрэ таба өйдөөн сибээстэрин быс-пакка кыһаналлар. Ми-нистерство эмиз бэйэтин өттүттэн төһө-хачча ту-руктаах тэрилтэни кытта үлэлэхэрин интэриэһир-гиир эбит. Ол курдук, ханнык-туох производ-ствоны онорон таһаарал-ларын, оноһуктар ассор-тименнарын, хаачысты-баларын ыйыталаһа, от-чуоттата да диэххэ, оло-рор.

ТИГЭН ТАҕААРАР ОНОҔУКТАРА

Ити анардас минис-терствоҕа да ыһтар доку-муоннарыттан көрдөххө, ходоһур, манна оҕо таһаһын 31 көрүгүн (сага төрүүр оҕо анал-лаах комплектаран сабалаан спортивнай, т р е н а ж е р н а й көстүүмнэргэ, школьнай формаҕа, трикотажнай таһастарга тийэ) тигэл-лэрин биһирдэ испиһэк-тээбиттэр. Олору сэргэ нэһилиэнньэҕэ анаан араас матырыйаалтан, трикотажтан көстүүмнэ-ри, түннүк сабыыларын, утуйар мөһөөччүгү (спальнай мешок) эмиз тигэллэр. Онон эрз бүппэт, нэһилиэнньэттэн

биһирдирдээн саһаастары ылан толороллор.

Аны резиновой три-котажтан оноһуктары ис-тэр гуктары республика улуустарыттан бу "күннэйдэр" бастакынан баһылаан эрэллэрэ кэ-рэхсэбиллээх. Манан, кэм ирдэбилиһэн, сага көрүң оноһуктары баһылыр сыаллаах аныгылыы технологияла-ры киллэрэн биэрэргэ дьулуһаллар. Онуоха си-тиһи да суох буолбатах. Быйыл ыам ыйыгар ыйытыллыбыт "Лучшие то-вары Якутии" диэн рес-публикатааһы улахан бы-ыстатка-дьаарбанкаҕа резиновой трикотажтан оноһуктарынан кыттан, биһирэнэн, оноһуктары-гар рекламнай проспек-таһаарылларыгар көнүл бэриллэн, иннэ Интернет нөһүө көрдөрүллэр буолбут. Ааспыт сылга эмиз "Товары Якутии - 2000 года" диэн быыс-тапка-дьаарбанкаҕа ула-

хан ситиһиилэммиттэрин биллһиннэрэн турабыт. Онон тэрилтэ бүгүнкү күрээтэһиилээх олоххо бэйэтин миэстэтин бу-ларга иһэннэ, аныгылыы эггэххэ, "үрдүк маарка-тын" тутарга, туруулаһар-га бары кыһамнытын, кыаһын ууран үлэлиирэ ити улууска, республи-каҕа ыйтыллар араас таһымнаах дьаһалларга кыттарыттан эмиз көстөр.

ИИСТЭНЭР СЫАХХА

Биллэн турар, ити оноһуктар киһи талаан-наах тарбаһын аныттан айыллан-тигиллэн тах-саллар. Бу производ-ственнай коллективка үйэлэрин үтүө сылларын анаабыт рабочайдары сэргэ эдэр специалистар олохсуйан үлэлиллэрэ бэлиэ. Бэс ыйыгар бэли-этэнэр Чэпчэки промыш-ленность үлэһиттэрин профессиональной бы-

рааһынныыктарынан си-бээстээн, быйыл СР Ма-териальной ресурсалар-га, эргизинэ, транспорка уонна сибээһэ минис-терствотун Бочуотунай грамоталарынан уонна Махтал суруктарынан наһараадаламмыттар: кырыйааччы С.И.Сергее-ва, иистэннээн Т.А.Неус-троева, атах таһаһын онорооччулар Е.И.Яков-лева, И.В.Иванова, Г.Н.Захаров. Оттон маастар-иистэннээннэр М.С.Кузь-мина, Т.И.Романова улу-уска "XX-с үйэ бастын үлэһитэ" ааты ылан, анал үрүң көмүс знагынан бэ-лизтаммиттар.

ХААРТЫСКАЛАРГА: үөһэ - "Күннэй" ХЭО ди-ректора И.Н.Петрова Дьокуускайга республи-катааһы быыстатка-дьаарбанка кэмизер; ал-лара - иистэннээннэр М.С.Кузьмина уонна Т.А.Неустроева.

(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

«КҮННЭЙДЭРГЭ» ЭМИЭ «ИТИИ» КҮННЭР

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

Гос-сакаас толорулларынан буолуо, бу сайынны кэмгэ сүрүн сыахтарын үлэһиттэрэ, ол эбэтэр инстинньэнэр баалар. Кинилэртэн бүгүмү толорор сакаастарын интэриэһиргиибит. Күн бүгүн, сезонугар сөл түбэһиннэрэн утуйар мөһөөччүктэри уонна нэһилиэнньэттэн бириддиһэн киирэр сакаастары тигэллэр эбит.

СЫЫППАРА ТЫЛЫНАН

Кылаабынай бухгалтер С.Г.Филиппов этэринэн, быйыл

сыл бастакы агарыгар 459,8 тыһ. солк. онорон таһаарбыттар, ол иһигэр нэһилиэнньэбэ төлөбүрдээх өгөлөрү оноруу 147,3 тыһ. солк. тэннэспит. Былырын ити көрдөрүүлэрэ туһааннаабынан 213 тыһ. солк. уонна 102 тыһ. солк. эбит. Көстөрүн курдук, быйыл производствон онорон таһаарыта икки төгүлтэн ордук улааппыт. Аны, этиллибитин курдук, гос-сакаастарын толороннор, быйыл сыл иккис агарыгар сана государственной сакаас туруорсаллар. Ол баар эрэ түбэлтэтигэр онорон таһаары улаатар уонна кэниир кыахтаах.

Тэрилтэ үп-харчы өттүнэн бачача кыабырбытын аабааччы өйдөөбүт буолуохтаах. Итинэн ааспыт 2000 сыллаабы нэстэрин төлөһүүгэ сүрдээбин үлэлэспиттэр. Ол курдук, кыччатан-кыччатан билигин бизрэр нэстэрэ пенсионнай фондаба 64 тыһ. солк., медстрахованияба 25 тыһ. солк., дьарыктаах буолууга (занятоска) 6 тыһ. солк. хаалбыт. Ханна да буоларын курдук, электроэнергияны, сылааһы туһаныга нэстэрэ билигин даһаны улахан. Хамнаска нэстэрэ 150 тыһ. солк. хаалбыт.

Көстөрүн курдук, дьобус тэрилтэбэ туох-ханньык иннинэ гос-сакааһы туруорсан ылыы тыын суолталаах. Иккиһинэн, нэстэри төлөһүү курдуктары абыннааха, «күннэйдэргэ» эмиэ «итии» күннэр сатыылаан тураллар.

С.СМИРНИКОВА.

ХААРТЫСКАЛАРГА:
"Күннэй" ХЭО онорон таһаарар бородуксуйалара - этэрбэс, оҕолор сайынны уонна ыччаттар спортивнай көстүүмнэрэ.

УЛУУСКА ПОПЕЧИТЕЛЬСКЭЙ ХАМСААҤЫН

Үөрэх тэрилтэлэрин попечительскэй сэбиэттэрин тэрийин бүтүн Россия үрдүнэн государственной таһымнаах өйөбүлү ылан, бу, чаччы да, үтө сыллаах хамсааһын республика үрдүнэн сыһыа кэнээн, тэнийэн иһэр. Бүгүмү туругунан Чурапчы улуутугар хас биридди оскуоланы, детсадтары хабаан 27 попечительскэй сэбиэттэр тэрилиннэлэр. Олор састааптарыгар нэһиликтэр дьаһалттарын баһылыктара, үөрэх тэрилтэлэрин уонна государственной тэрилтэлэр салайааччылары, наука, культура бэрэстэбииттэлэрэ-барыта 279 киһи киирэллэр. Координационной Сэбиэти улуус баһылыга Шадрин А. А. салайар. Сэбиэттэр үлэлэрэ барылар эриэ-дэхси буолбатах. Сорохтор үлэлэрин сана торумнаан эрэр буоллахтарына, сорох сэбиэттэр үөрэх дьылын сэргэхтик сабалаан, элбэх үлэни ыытыллар. Ол курдук, попечительтэр үөрэх тэрилтэлэрин материальной базалары бөбөрүүтүгэр, үөрэтэр-интэр үлэбэ өйөбүл буолаллар, араас стипендияны олохтууллар, оскуола үлэтин хайыскатыгар кыттаһан ыччат кэскилин түстэһэллэр.

Президент Ыйааба, улуус дьаһалтатын уурааба тахсааттарын кытта бастакынан илэ-хабаан ылыт нэһилиэнньэтин Төлөһтөн төрүттээх республика уонна улуус араас таһымнаах салайааччылары попечитель буоларга сөбүлэһиригэр ылан, сэбиэт председателигэр бары бирид санаанан экономической наука доктора Е. А. Борисовы талбыттара. 15 киһиттэн састааптаах попечительскэй сэбиэт көмөтүнэн оскуола "Сир сана хаһааһына" программанын үлэһиттэригэр кыахтар арыллынылар. Ол курдук, оскуола көмө хаһааһыстыбата ханьырагар племенной убаһалары, оборудат аһын, бурдук сизмэлэринэн хааччыйы, научнай-производственной база тутуутун сабалааһын курдук үлэлэр ыытылынылар. Оскуола

олаба легковой УАЗ массыынаны биэрдилэр. Учутталлары, үөрэнэччилэри научнай үлэбэ сыһыарыны бирид тирээн турар сорук быһытынан ылынылар. Сыл аайы үөрэх дьылын түмүгүнэн Игнатеевтар, Борисовтар аймах 3-түү тыһ. солк. суумалаах стипендия олохтоотулар.

Кытаанахха 15 чилиэннээх попечительскэй сэбиэти нэһилиэк дьаһалтатын баһылыга Игнатеев И. П. салайар. "2000 сылга-2000 үтө дьыаланы!" республикатаабы хамсааһынна 36 х 18 м иннээх спортзал тутулуна. Оскуолаба улахан көмөнү "Килэки кэскил" фонд (директор Максимов П. Ф.), Кытаанахтаабы ЖКХ (маастар Болыницкай А. Г.) оноролор. Кинилэр көмөлөрүнэн элбэх конкурстар, дьаһаллар ыытыллылар.

Ово сайынны сыһыаналын тэрийингэ "Дьарбаҥ" бааһынай хаһааһыстыбата 1 тонна кортуппуй сизматикэн, сир онорууга техниканын, уматыгынан көмөлөстө. Үлэ-сынныалан лаабырын базатыгар электричествоны киллэригэр, Дирин Эбэ эмтээх күөлгэ эмтэнэр сир арыллытыгар үлэ былаанналар. Попечительтэр оскуолаба 150000 солк. спортивнай инвентары, 48000 солк. музыкальной аппаратура, кредит быһытынан мастарыскайга 30000 солк. туттар тэрил, 35638 солк. ас астыр оҕо ылан биэрдилэр.

Бахсы нэһилиэгин 18 чилиэннээх попечительскэй сэбиэтигэр Россиятаабы Пенсийнай фонд территориальной отделениетын салайааччытын бастакы солбуйааччы Барашков П. Д. председателигэр талыллыбыта. Попечительтэр, сүрүннээн, оскуола материальной базатын тупсарарга, учууталлар идэлэрин үрдэтигэр, абитуриенттарга профориентационнай үлэлэри ыытыга үлэлэргэ былаан ылынылар. Оскуола тутуутугар бирид дойдулаахтара 60000 солк., культурнай спортивнай комплекс тутуутугар

500000 солк. суумалаах тутуу матырыйаалларын булууга, детсад тутуутугар 4500 солк. дизельнэй уматыгынан көмөлөстүлэр Барашков П. Д. бастын выпускникка 7000 солк. стипендия олохтоото.

Чакыр нэһилиэгэр 13 чилиэннээх попечительскэй сэбиэт үлэтин сабалаата. геолого-минералогической наука доктора, СГУ доцена Филиппов В. Е. оскуолаба тахсан үөрэнээччилэри, учууталлары кытта көрсүһэн персональной компьютеры бэлэхтээтэ. Карпов В. П. сыл бастын спортсменыгар 3000 солк., Адамсатар динэ кэргэннэрэ 2000 солк., Филиппов А. Р. 3000, Филиппов В. Е. үрдүк үөрэххэ киирэр оҕо материальной көмөбө 1500 солк. биридмийлэри олохтоотулар. Сэбиэт детсад тутуутугар, нэһилиэк сайдытыгар, үөрэнэр пособиеларынан көмөлөһөргө, студенттарга көмөнү онорорго былаан ылынан үлэлиир.

"100 сааһын бэлэһэтибит Арылаах орто оскуолатыгар, уһууааныгар попечительскэй сэбиэт (председатель Морфуннов С. С. — нэһилиэк дьаһалтатын баһылыга) бастын үлэлээх учууталларга уонна үчүгүйдик үөрэнэр оҕолорго именной стипендиялары олохтоото. Хаһыс да сылын Дьоккуускай куорат бэлэ миэстэлэринэн оҕолору күүлэйдэтэн, сыһыатан дьон-сэргэ махтаһын ыла.

Сылан орто оскуолатыгар оскуола үлэтин хайысхатын булуутугар 15 киһилээх попечительскэй сэбиэт тэрилибитэ. Сүбэ бырабылыанньатын председателигэр профессор К. Г. Башарин үлэлиир. ааспыт 2000 — 2001 сс. үөрэх дьылыгар попечительтэр манньк үлэлэри ыытылар.

"Туймаада-нефть" (ген. директор Макаров Иван Константинович) оскуолаба тустуу саалатын тутууга 120 тыһ. солк. көмөнү онордо.

"Туймаада-инвест" (ген. директор Макаров Егор Иннокентьевич) оскуолаба тустуу саалатын тутууга 120 тыһ. солк. көмөнү онордо.

евич) оскуола культурнай-эстетической киинин тутууга 20 тыһ. солк., көмө хаһааһыстыбаны кэргэтигэ 27,3 тыһ. солк. көмөнү онордо.

Улуустаабы ЖКХ управление (директор Новгородов Вячеслав Иннокентьевич) оскуола итиллэр систематын өрөмүөннэһиннэ уонна мазутуунан оттулар котельнай оһоһулуутугар көмөлөстө.

Дьоккуускайдаабы мединститут профессор К. Г. Башарин туруорсуутунан оскуола базатыгар 2001—2002 сс. үөрэх дьылыгар Малая медицинскэй академия филиалын аста.

СР Президиенн аппаратын салайааччыта Синцев Иван Степанович көмөтүнэн Правительство Г. П. Башарин 90 сааһын туолар комиссиятын тэрийдэ уонна 2002 сылан таас оскуола тутуутун инвестицияба киллэри болпуруоһун быһаартарарга, бырайыагын онорторорго көмөлөстө.

Предприниматель Макаров Иван Григорьевич оскуола бастын үлэлээх учууталларыгар стипендия олохтоото. Макаров Егор Иннокентьевич Сылан оскуолатын бастын үөрэнээччилэригэр сыллата индириллэр профессор Г. П. Башарин аатынан лауреаттарга стипендия олохтообута. Макаров Егор Петрович оскуола бастын үөрэнээччилэригэр, общественниктарыгар бэлэх онордо. Карл Георгиевич, Зоя Константиновна Башариннар сыллата ыытыллар Башаринскэй аабылар таһымнара үрдүүрүгэр СГУ профессордарын, научнай-чинчийэр институттар салайааччыларын академиктары Иванов В. Н., Макаров Е. М. уо.д.а. үлэһиттэрин таһаарталаахтар, академиктар А. П. Мунхалов, А. Н. Осипов, суруйааччылар, министерстволар үлэһиттэрэ оскуолаба сылдьалларыгар уонна тустаах хайыскаларынан көмөлөһөрүгэр үлэстелилэр.

Д. Д. Красильников аатынан Мугудайдаабы Ивановтар "Бага

санаа" авторскэй оскуолалара 70 сыллаах үбүлүйүн бэлэтиир кэрэ-бэлэ даагытыгар сөл түбэһиннэрэн, оскуола выпускниктарыттан попечительскэй сэбиэт тэриллэн, салайааччынан Чурапчытаабы физкультура уонна спорт институт ректора Гуляев М. Д. талыллыбыта. Попечительтэр бастакы көмөлөрүн — Д. Д. Красильников аймахтара 3 үөрэнээччигэ 3500 солк. суумалаах стипендияны, Гуляевтар аймах эһэлэрэ Гуляев Д. П. аатынан 3 тыһ. солк. суумалаах стипендияны оскуола бастын спортсменыгар, пенсионер Пермяков Д. Д. элбэх оҕолорго ыал оботугар, бастын үөрэнээччигэ 3 тыһ. солк. суумалаах стипендияны сыл аайы олохтуурга быһаардылар. Сэбиэт бирид уталытыллыбат соругунан сана оскуола тутуутугар көмөлөһүү буолар.

Болугур нэһилиэгин попечительскэй сэбиэте (председатель Кожуров М. Г.) оскуоланы кытта нэһилиэк тэрилтэлэрин биридгэ үлэлэһиннэ дуоһагар түһэриилэрин көбүлээтэ. Ол түмүгүнэн 12 оҕо биридмийэ олохтоһо, кыаммат ыалларга көмө оҕоһулуна. Оскуола капиталнай өрөмүөнүгэр 12 тыһ. солк. суумалаах тутуу маһа бэлэмнэнэ. 2001 сыл алтынньы ыйга оскуола үбүлүйэ буоларынан элбэх үлэ былаанналар.

Бу үөһэ этиллибиттэртэн көрдөххө үгүс нэһиликтэр попечительскэй сэбиэттэри тэрийингэ бачача көхтөөхтүк ылыһан үлэлээн эрэллэр. Түгэнинэн туһанан, бары попечительтэргэ — нэһиликтэр духовнай олохторун кэрэһитэригэр улахан махтаһытын тирдэбит.

Бары үтө санаалахтар, кэчээри ыччатпыт үтө кэскилин туһугар кыһаллааччылар көмөлөрүнэн попечительтэр хамсааһына кеннөрү уочараттаах хампаанна курдук сүтэн-оһон хаалбака, оҕолорбут өй-санаа, сизэр-майгы, эт-хаан өттүнэн сайдыларыгар төһүү күүс буоларыгар эрэлбит улахан.

И. ВИНУКОВА,
улуустаабы үөрэх
управлениетын отделын
начальнига.

Мань билэр наадалаах

Урууну-аймагы көрдөрөр сахалы терминнэр, кыра-кыра фонетическай уратылары аахсыбатахха, төрүт олохторунан, суолталарынан быллыргы уонна билигин түүрк омуктар терминнэрин кытта сүниүйэн сөп түбэллэр.

Ону манньк холобурдартан көрүүххэ сөп: уол — оол, обул, огул, оглы; кыыс — кыс, кыз, кыз; эдьий — эдьэ, эжэ; абаба — абаба, абуба, абабай; ини — ини; уруу — уру, уруу; таай — таай, даай, дайы; сизин — жиен, жээн, чээн; эр — эр, ир; хотун — хатын, кадын, хотин; бадыа — бажа, бадыа, бажы; кылын — кайын, гайын; балыс — балыс, балдыс; ходохой — кудабай, кудагай, куда уо.д.а. Бу чакчылар билигин төрүт өбүтэлэрбит собурууттан хааннаахтарын кэрэһэлиир буолуохтаахтар.

Урууну-аймагы көрдөрөр терминнэр норуот кэпсэтар тылын актыыбынай саппааһыгар кириспэллэр. Ол эрэри сорохторо кэлин кэмгэ, ордук ыччат ортотугар, сэдэхтик туттуллар буолан эрэллэр. Ыстатыйага кэпсэтиигэ үгүстүк туттуллар терминнэри талан, суолталарын бары өттүнэн сийилии ырыппакка, сүрүн өйдөбүллэрин эрэ сырдатарга холонобун.

Аба, ийэ. Киһиэхэ барытыгар өйдөнөр, эбии быһаарыны эрэйбэт тыллар. Эр киһи ойго биитэр дьахтарга өбүт буоллаахтарына, ол кэннигэн сахалык кэргэннани түбэлтэтигэр бастакы кэргэнтин хаалбыт оҕолорго дьахтар сүтүөр ийэ, кирииннэн ийэ, эр киһи сүтүөр аба дэннэлэр. Бу быллыргы төрүт терминнэри кэнники нууччалыыттан кирибит маачаха солбуйбута. Билигин ити тыл ордук хото туттуллар: маачаха ийэ, маачаха аба. Атын урууну-аймагы көрдөрөр тылларга сыстан эмиз туттулаллар: аба кылын, ийэ кылын.

Сахалы төрүт терминнэр аба, ийэ быһаччы суолталарын тас өттүнэн атын өйдөбүллэргэ кизиник туттулаллар: Аба дойду, аба ууһа, мал абата, ийэ дойду, ийэ сир, ийэ буор, ийэ көлөһүн, ийэ кут, изийэхсит ийэ, мунха ийэте уо.д.а. Уусуран литератураба, норуот айымньытыгар күн-ийэ, күн-күбэй хотун ийэ, аар тойон аба дээн, мантан да атын уустук эпитеттэри ыыналлар.

Уол, кыыс. Эмиз уопсай, кизин өйдөбүллээх терминнэр, тартым сыһаарытын көмөтүнэн чопчу өйдөбүлү биэрэллэр: уол — уолум, уолун, уола, кыыс — кыһын, кыһым, кыһа. Уол — ан сыһаарыны ыынан, кэрэгэнэнэ илик дьону көрдөрөр: уолан киһи, кыыс уолан. Норуот айымньытыгар, уусуран литератураба: Урун Уолан, Уолан Эрлик, Кыыс Ньургун, уола хаан уо.д.а. анал, уопсай ааттар, өйдөбүллэр албастар.

Эбэ. Аба биитэр ийэн абата эийэхэ төрөөбүт эһэ буолаллар. Онтон антах, киһи үйэтинэн аабан, хос эһэ, хос-хос эһэ буолан иһэр. Эр киһиэхэ ойбун эһэте эһэ кылын дэннэлэр. Эһэ, уруулууну көрдөрөрүн таһынан, ытыктаах, суолта-

тын улаатыннан эткигэ кырдыабыс саастаах туора дьоннорго туттулуун сөп. Былыр, итэҕэл баарын сабаҥа, араас иччилэргэ, айыылларга туһулаан кинилэр ааттарын ахтарга, алгырга үгүстүк туттуллар: баай баарылаах тойон эһэм; Быыра бытык, хахай сабынньах Хатан Тэмизрийэ тойон эһэм. Манньк этиилэр билигин үгэһи салбааһын быһытынан туттуллаллар.

Эбэ. Ийэн биитэр аба ийэте эийэхэ — эбэ. Онтон антах эмиз киһи үйэтинэн аабан хос эбэ буолар. Эр киһиэхэ ойбун эбата — эбэ кылын, оттон дьахтарга эрин эбата — эбэ хотун. Муоралары, өрүстэри, бөдөҥ күөллэри, онтон да атын улуу сирдэри ытыктааннар, эбэ дииллэр: Муустаах муора эбэ хотун, Өлүөнэ эбэ, Мүрү эбэ. Бу үгэс уусуран литератураба, норуот айымньытыгар, арыт күннээһи кэпсэтиигэ билигин да туттуллар. Кэнники кэмгэ кыра оҕолор, эбэ, эһэ дээн, бүтү аһабыс дөрбөсүнү уратылаан сангарар буоллулар. Ол истэргэ тупсарай уонна бу тылы атын атылы тыллартан арааран өйдүүргэ көмөлөс.

Абаба. Бэйэм эр киһи дуу, дьахтар дуу буоларгыттан тутулуга суох эийэхэ абаба буолаллар: төрөппүт аба биитэр төрөөбүт убайа, эһэн биитэр төрөөбүт убайын уола, өскөтүн киһи абабыттан сааһынан аба буоллабына, хос эһэн биитэр төрөөбүт быраата, онтон да атын аба өттүнэн уруулу аба саастаах эр дьоннор эийэхэ абаба, сорохторо кырдыабыс абаба буолаллар.

Убай, бии (старший родной брат). Ини-биилэртэн аба саастааба балыс саастаабар убай, бии дэнэр. Мань таһынан сангарааччы кимиттэн (эр кийиттэн, дьахтарыттан) тутулуга суох абатын биитэр төрөөбүт быраата, сизин бырааттара киниэхэ эмиз — убайдар. Убай, бии уруулууга сыһааннаах өйдөбүллэр биридингитин иһин, атын туттулуларыгар уратылаахтар. Холобур, убай дээн тыл бэйэттэн аба саастаах туора эр киһиэхэ туһулаан этиигэ арыт туттуллар эбит буоллабына, бии чопчу урууга-аймакха эрэ туттуллар. Аны бэйэригэн ордук үлэһити, холобур, от охсоочуну минигиттэн бии охсоочу дэнэр буоллабына, убай охсоочу дэмнэт.

Быраат, ини (младший родной брат). Биитэр төрөөбүт эр дьонтон балыс саастааба аба саастаабар быраат, ини дэнэр. Аба өттүнэн балыс саастаах эр дьон аймактарын, өскөтүн бэйэн эр киһи буоллабына, эмиз бырааттарын буолаллар. Бары биитэр төрөөбүттэрин — убайдарын, бырааттарын, эдьийдэрин, балыстарын төрөппүт уолаттара, өскөтүн бэйэн эр киһи буоллабына, эийэхэ сизин бырааттарын буолаллар. Быраат, ини сүрүн өйдөбүллэрэ бириин иһин, туттулуларыгар эмиз атыннаахтар: быраат суолта-

та ордук кизин, ини кизин кырабыс, чопчу биитэр төрөөбүттэргэ эрэ сыһааннаах, холобур, сизин бырааттары сизин инилэр дэмнэт.

Абас, эдьий (старшая сестра). Биитэр төрөөбүт дьахталлартан сааһынан абата балыс саастаабар абас, эдьий буолар. Аба саастаах уруулу дьахталлар, бэйэн кимигиттэн тутулуга суох, эийэхэ бары — абастар. Ол иһигэр ийэн өттүнэн уруулу бэйэригэн аба саастаах дьахталлар, бэйэн кимигиттэн (эр киһи дуу, дьахтар дуу) тутулуга суох, эийэхэ — таай абастар. Дьахтарга эрин биитэр төрөөбүт эдьийэ — абас кылын. Абас, эдьий туттулуларыгар эмиз уратылаахтар. Холобур, "Күлэри икки, ытыр икки абас-балыстар" (эс хоһоно), мань эдьийдиилэр диир табыллыбат. Ол оннугар бэйэригэн аба, орто саастаах ханнык бабарар дьахтары кэпсэтиигэ эдьий дьахха сөп, абас диир олчона.

Балыс (младшая сестра). Дьахтар (кыыс) аба саастаах биитэр төрөөбүттэригэр балыс, балтылар буолар. Мань таһынан, бэйэн кимигиттэн тутулуга суох, эийэхэ балыстарынан буолаллар: абабан кыһа (двоюродная сестра), абаан абабатын уолун кыһа (троюродная сестра), биитэр төрөөбүт убайын биитэр быраатын кыһа (племянница), сизин кыһа уо.д.а. Ийэн өттүнэн уруулу балыс саастаах дьахталлар, кыргыттар, бэйэн кимигиттэн тутулуга суох, эийэхэ бары — таай балыстар.

Эр киһиэхэ ойбун биитэр төрөөбүт балта — күрэ балыс дэнэр (свояченица), сизэн — сизин күрэ балыс. Балыс уруулууну көрдөрүүгэ, атын суолталарга туттулуута барт кизин.

Сурус. Эр киһи (уол) биитэр төрөөбүт эдьийигэр сурус-сүрдү дэнэр, эр киһиэхэ курдук быраата дэмнэт. Эссе дьахтар биитэр төрөөбүттэрин, аймактарын уолаттара, саастарыттан көрөн, киниэхэ улахан биитэр кыра сүрдүттэр буолаллар. Бу кырабыс, чопчу өйдөбүллээх термин.

Сизин (внук, внучка). Ийэлээх абаба төрөппүт оҕолорун оҕолоро, уолуттан, кыһыттан тутулуга суох, кинилэргэ сизин, сизэтэр буолаллар. Кэнники, киһи үйэтинэн аабан, хос, хос-хос сизин дэнэр. Сизин өйдөбүл олус кизин. Эр киһиэхэ, дьахтарга дагы икки өттүтэн урууларын, ыраабынан аймактарын да мччаттара — бары сизэтэр, сизин бырааттар, сизин балтылар.

Күтүөт (женух, зять). Ийэлээх абаба кинилэр төрөппүт биитэр иппит кыыстарын эрэ (каргэнэ) күтүөт дэнэр. Эссе күтүөт буолаллар: эр киһиэхэ биитэр төрөөбүт эдьийин, балтын эрдэрэ, дьахтарга биитэр төрөөбүт эдьийин, балтын эрдэрэ, дьахтарга биитэр төрөөбүт балтын эрэ, сангарааччы абабатын кыһын эрэ, кэнники түбэл-

тэба сангарааччы дьахтар буоллабына, сааһынан кини-тээбэр аба эрэ буолар түбэлтэтигэр. Дьахтарга эрин биитэр төрөөбүт уонна тас эдьийдарин эрдэрэ, бэйэн кимигиттэн тутулуга суох, биитэр төрөөбүт убайын, быраатын кыргыттарын эрдэрэ — эмиз күтүөттэр. Мань таһынан эрдии-ойохтуу дьоннор ыраак, чугас аймактарын кыргыттарын эрдэрэ кинилэргэ күтүөттэр буолаллар, күтүөттэн ураты эссе күтүө дээн термин баар. Күтүө буолаллар: балыс саастаах киниэхэ биитэр төрөөбүт биитэр тастын эдьийин эрэ, биитэр төрөөбүт убайын кыһын эрэ — тастын күтүөт дэнэр.

Кийит (невестка, сноха). Кийит буолаллар: бэйэн кимигиттэн тутулуга суох, төрөппүт биитэр иппит уолун ойбунтан сабаалан бары балыс саастаах урууларын, кинилэр уолаттарын, сизинэрин ойохторо.

Тойон (свекор). Дьахтар эрин абата киниэхэ тойон дэнэр, эрин эһэте — аһа тойон, убайа — уол тойон дэнэлэр. Тойон атын суолталара олус кизиник туттуллар: дьизлээх тойон — хаһаайын, тойон сүрэх, тойон тарбах, тойон кыыл, тойон ытырыа, Тойон арыы, Тойон Уйалаах (сирдэр) уо.д.а. Олоххо, остуоруйага, айыылар, иччилэр, дьоннор ааттарын саастаабыгар кириспэр: Урун Аар Тойон, Дьылба Тойон, Улуу-туйар улуу Суорун Тойон, Саха Саарын Тойон.

Хотун (свекровь). Дьахтар эрин ийэте киниэхэ хотун, хотун дэнэр. Эрин эбэте — эба хотун, эрин биитэр төрөөбүт эдьийэ — кыыс хотун. Син тойон курдук, туттулуута олус кизин: хотун дьахтар — мааны толук, ытыктанар дьахтар, дьизлээх хотун — хаһаайка, сирдэр, айыылар, иччилэр ааттарыгар кириспэр: Хотун Төнгүлү, Аан Алахчын Хотун, Ийиэхсит Хотун, Тайахтаах Хотун уо.д.а.

Кылын (тесть). Эр киһиэхэ ойбун эһэте эһэ кылын, кылынын быраата, уола — уол кылын, ойбун эбата — эба кылын, ийэте, маачахта — ийэ кылын.

Кэпсэтиигэ кылын элбэх ахсаана кынаттар дэнэр.

Түгүр (сват). Эрдии-ойохтуу эр дьон аймактарын уруурбаһылар. Эргэ барбыт кыыстаах дьонго күтүөттэрин абата, убайа, быраата, абабата, оттон ойох ылбыт уоллаах дьонго кийиттэрин абата, убайа, сүрдү, абабата бэйэ-бэйэлэригэр истин түгүрдүү, эһэлэрэ кырдыабыс түгүр, уоннаабы тас аймактар тастын түгүр буолаллар. Мань таһынан икки өттүтэн урууга-сыбаайаба кэлсибит ыраабынан аймактын, аймак буолбатах да эр дьоннор бары түгүрэттэр дэмнэхтерин сөп.

Ходохой (сватья). Холобон эрдии-ойохтуу буолбут дьон ийэлэрэ, кинилэр чугас уруулар дьахталлар бэйэ-бэйэлэригэр ходохойдуу буолаллар. Ходохой

өйдөбүлүгэр, син түгүрэттэр курдук, икки өттүтэн урууга-сыбаайаба кэлсибит ыраабынан аймактын, ол иһигэр аймак буолбатах да дьахталлар, кыргыттар кириспэхтэрин сөп.

Бэргэн. Ини-бии эр дьонтон убайын ойго быраатын ойбон эбэтэр улахан кийит кыра кийииккэ бэргэнэ дэнэр.

Бадья. Ини-бии дьонтон быраатын ойго убайын ойбон эбэтэр кыра кийит улахан кийииккэ бадьята дэнэр.

Биллэх (свояк). Күтүөт, күтүөт кытта уруурбаһыта, эдьийдии-балыстыны ойох ылбыт дьон бэйэ-бэйэлэригэр биллэхти буолаллар.

Таай (дядя по материнской линии). Ийэ ыраак, чугас аймактара эр дьоннор кини оҕолоругар уолуттан, кыһыттан тутулуга суох таайдар: ийэ биитэр төрөөбүт убайа, сүрдү, кинилэр уолаттара уо.д.а. Төрүт таай — ийэ абабата, ийэ эбэтин сүрдү, ийэ убайын биитэр сүрдү уола ийэ оҕолоруттан сааһынан балыс буоллабына, таай ини дэнэр.

Сангас. Биитэр төрөөбүт убайын биитэр аба саастаах тастын аймак дьоннорун ойохторо, бэйэн кимигиттэн тутулуга суох, эийэхэ сангас буолаллар. Ийэн өттүнэн уруулу аба саастаах дьон ойохторо — таай сангастар дэнэллэр.

Сыган. Абас-балыстылар оҕолоро, сизинэрэ, хос сизинэрэ. Былыр атын-атын улуустарга, иһиликтэргэ, аба уустарыгар эргэ барыта-лаабыт эдьийдии-балыстылар оҕолоро, сизэтэрэ бэйэ-бэйэлэрин кытта бодуруспахха улааталлар. Оннук аймактылар ханна эмэ дэкиэтэн көрүстэхтеринэ, бэйэ-бэйэлэрин билсибэт түбэлтэлэр баар буолар үһү. "Ууга түсэххэ, ороспот сыганньылар" дээн күлэр, элэтиир икки ардынан суолталаах эс хоһоно онтон үөскээбитин А.Е. Кулаковскай бэлэтээбитэ. Билигин сэдэхтик туттуллар термин.

Ньаады (кум, кума). Ыалга итиллибит оҕо төрөппүттэрэ уонна иппит дьоннор бэйэ-бэйэлэригэр ньаадылылар дэнэллэр.

Терминнэри урут баччаат-тэммит тылдьыттартан уонна биридиннэн сааһырыт дьонтон ыйыталаһан бил-биппэр олобуран, научнай быһаарыны биэрэргэ сорууммакка, сүрүн суолталарын эрэ судургутук сырдатар сатаатым. Сорох терминнэр, холобур, убай, быраат, абас, балыс, сизин уо.д.а. суолталара кизин, ыраабынан аймактарга тарбаналлар. Олору барытын сийилии ырытарга санаамматым.

Николай БУРЦЕВ.

Борогон сэл.

("Сахаада" калыат 1994 с. кулун тутар ый 24 күнүнээһи нүмэригэр).

ЭБЭРДЭЛИНИБИТ

Кэргэммин, абабытын, элэбин, Хатылы нэһилиэтин дьаһалтатын специалиһын ПУДОВ Павел Васильевичы 55 саасын түүлүбүт кэрэ-бэллэ кэмнээн итиитик, истинник эбэрдэлинибит!

Эн бэриммилээстик, чизиниэйдик үлэээн бочуоттаах сынныаланна тахсыбыккынан биһиги кизин туттабыт. Күндү киһибиһигэр ыалдьары-кырдыары билбэккэ чэгиэниик-чэбдииктик, дьиз кэргэнин тапталынан арааччыланан уһундук дьоллоостук олороргор, бар дьонун ытыктабылларынан арыалланан инники да өттүгэр таһаарылаастык үлэли-хамсы сыйдыаргар бабарабыт.

Кэргэнин Светлана, оболорун Илья, Светик, кийинити Катя, сизини Павлик.

x x x

Түүлүбүт биһир бастым-мааны малын аба баһылыгын, үлүүстөөр дьиз-уот, коммунальнай таһаарыстыба управлениетын туттаах үлэһитин, Чурапчы сэлэниэтигэр ырааһырдар-чэбдиардар үлээтэр сылларга биригдэһиригэр үтүө суобастаастык үлэли сыйдыар, республикага биллэр коллекционер, түүлүбэ актыбынай чилиэтин ПОПОВ Иван Николаевичы 50 саасын түүлүбүт кэрэ-бэллэ кэмнээн итиитик, истинник эбэрдэлинибит!

Эйизээ уонна дьиз кэргэнтэр дьонун доруубуйаны, өссө таһаарылаастык үлэли-хамсы, уһун дьоллоох олобу бабарабыт.

Чурапчы сэлэниэтигэр Сокольников түүлүбүтүн олохтоохторо.

МАХТАНАБЫТ

Бу ый сагаланыытыгар Улан-Удэ куоракка "Азия оболоро" дин спортнай курактэһин ытылына. Онон көнүл туһууга 26 кг ыйааһыннаахтарга биһиги уолбут Стас Захаров кыттан бастаах мистэһэнэн үөрэн-көтөн кэллэ.

Обобутугар бу сүпкэн үөрүүнү бэлэктээбит, саха тыллаах бүтүүнэ сүгүрүйэр спорт көрүнэр суолу аһарыгар көмө-тирэх буолбут тренердэригэр Р.В. Неустроева, С.П. Макаровка, ыраах айаанга көрөн-истэн илдьэ сыйдыбыт тренердэргэ И.М. Сысолягина, Е.Д. Ариаконка, бүгүнгү курдук үп-харчы кырыымчык кэмизер спонсордаан көмөлөспүт, санаабытын көтөхпүт "Арчы" үөрэтэр комбинат коллективтар, директор Р.Е. Макаровка, С.А. Новгородов аатынан орто оскуола коллективтар, аймактарбытыгар улахан махталбытын тиздэбит.

Чурапчы үүнэн иһэр эдэр көлүөнэтэ — кэскилбит сайдарыгар сайдам санаабыт сайбааммын, күүрээннээх үлэбит уостубатын, доруубай, дьоллоох буолун!

Станислав Трофимович уонна Яна Ивановна Захаровтар дьиз кэргэттэрэ.

Билигин Динабыт иһинэн күүскэ ыалдьан сытынан кэбиспит, Диринг балыһатын враһа Михайлова В.В. көрөн баран эһобого сыстыбит дин диагнозагаан санитарнай массыынанан хаһыылкаа сытыаран Чурапчыга киһи балыһа хирургическай отделениетыгар ыыппыта.

Чурапчыга кэтэһэн олороллор эбит, медперсонал мустубут. Тийээспитин кытта көтөбөн иккис этээскэ илдьэ бардылар. Биһиги, төрөппүттэр, обобут туруттун олус долгуйбулпун, эрэллээх илиилээх дьонго туттараммыт элпин түспүлүт, эрэх-турах сананыбыт.

Врачтар көрөн-чинчийэн баан Васса Васильевна туруорбун диагноһун бигэргэспиттэр, операция бэлэмнээспитинэн барбыттар. Операция ситиһилээхтик аастыт. Ийэбитин ыарыһытынанылбыттар.

Ити кэмизэ отделениега пациент, дэн-оһол элбэх буолан, үгүс — сүүрбэччэ киһи сытар, врачтар сүһүнэ биридин-иккилин операцияны онороллор, наада буоллабына түүннэри үлэтиллэр,

сүүрүүнэн сыйдыаллар эбит.

Ыра санаалаах мичат дьон тахсан үлэлиэхпит-хамсыахпыт дьэтэхтигэр, киһи үөрэр. Бэйэ-бэйэлэригэр көмөлөсүһэллэр, эйэлээхтэр, режими тутуһаллар.

Кыһаллан эмтээн, бизбэйдээн, уолбутун атагар туруордулар. Эмчиттэр барахсаттар эйбэстэрэ, аламабайдара ыарыһах санаатын көтөбөр, үчүгэй турукка киллэрэр. Эм күүһүн таһынан итинник сыйһантан ыарыһах күүс-уох ылынар — сотору үтүөрэр. Димка эмиз өрүттүбүтүнэн барбыта, ый анарынан дьэтигэр тахсыбыта, билигин турута үчүгэй, төрөппүттэр үөрүүбүт мунура суох.

Хирургическай отделение эдэр бойобуой коллектив эбит. Врачтар, снестэрэлэр, санитаркалар бары бэйэлэрин идэлэрин баһылаабыт, талааннаах специалистар. Сэбиздэссэй Василий Андреевич Гоголев манна элбэх сыратын бизбэйт кестэр.

Обобут ыалдьан санаабыт салпабырбыт кэмизер эмтээн, көрөн-истэн үтүөрдүбүт, сөлкө да этэллэр эбит — манан халааттаах ааннаах курдук дьоммутугар, көмүс илиилээх врачтарбытыгар ис сүрэхпиттэн махтанабыт, баһыбалыбыт. Биһиги дьолбутугар. Эһиги баар эбиккит: хирург-врач В.А. Гоголев, операциянай снестэрэ Л.Л. Дьяконова, анестезиолог-врач А.И. Коркин, анестезиолог-снестэрэ А.П. Макарова, мед-быраат М.Г. Абрамов, мед-снестэрэлэр С.Ф. Винокурова, А.И. Свицева, О.А. Попова, операциянай снестэрэлэр В. Филиппова, санитаркалар А.К. Оконешикова, М.А. Пестерева, М.С. Никитина.

Бу дьобурдаах үтүөкэн коллектив бары үлэһиттигэр үтүө доруубуйаны, үлэһитигэр ситиһилэри, уһун дьоллоох олобу бабарабыт. Үтүөрдүт ыарыһах үөрүүтүнэн үөрүк, санаабыт, олоххот салпабырбатын.

Обобутун тизибит, кэтэспит Диринг балыһатын санитарнай массыынаын суоппарыгар Луксцев Петр Михайловичка, чааһынай массыыналаах Федулов Павел Петровичка обобут наадатыгар Чурапчыга хас да сырыны онорбутугар махтанабыт.

Дима төрөппүттэрэ Мария, Николай ФЕДУЛОВТАР.

Дирин бөһ.

КЫЫС ОБО, ДЬҮӨГЭ, ИЙЭ, ҮЛЭНИТ...

Обо буолан оонньоон-көрүлэн, үөрэнэн Дирин орто оскуолатын бүтэрбиппит номнуо уонтан тахса сыл ааһа оуста. Бары үөрэхтэнэн, үлэһит, үгүспүт ыал буолан ийэ-аба дэтэн, биригэ үөрэммиттэр көрсүстэхпитинэ кэлсэммит-сонуммут ол тула этэ. Ол эрэри олох, дьылһа-хаан куруук киллэхэ үөрүүнү-көтүүнү эрэ тосхойботун көрдөрөн, ыар сүтүк дин туһун биллэрдэ.

Биһиги ортобутугар мэлдьи күлэ-үөрэ сыйдыар, дьонго үчүгэйтэн атыны баһарбат Саида дин кыыс обо олох олорон испитэ... Үөрэбэр олус кыһамнылаабын, иискэ, уруһуйга дьобурдаабын бары олус хайгыыр, биһирини буоларбыт. Диринг оскуолатыгар 1987—1988 сс. үөрэнэр кэммитигэр очмотообу оскуола үгүс стэндэлэрэ, хаһыаттара, биллэриилэрэ Саида иликтинэн онотуллубутун-суруллубутун үөрэнээччилэр да, учууталлар да өйдүүлэрэ буолуо. Комсомольскай тэрилтэ бюротун чилиэнэ, редколлегия солбуллубат чилиэнэ буолан, оскуола, интернат олохто-

рун инники күөкүгэр сыйдыбыта. Киһи быһыытынан үтүө хаачыстыбалара, аны кэлэн санаатааха, олус долгутар, ол курдук, киһи уһун, аһыныгас, үтүө дууһалаабын үгүстүк саныыбыт.

Саида ыал улахан обото буолан, үлэһэ бэрт сыстааһа, сатаабата-кыайбата дин суох буолара. Ол да иһин биригэ үөрэнэр оболорун ортотугар убаастабылы ылынан ылар.

Үөрэхпит бүтэн бары үрүө-та-

раа бардарбыт даһаны, мэлдьи билсэр, көрсүтэр этибит. Оскуоланы бүтэрбиппит 10 сылыгар мустан ахтылгаммытын таһааран, дуоһуа кэлсэтэн, оонньоон-көрүлэн аастыппыт. Онон Саидабыт үлэһит, ыал буолан, кыыстаах уол оболонон, дьиз-уот тэринэн олорорун кэлсээн барыбытын үөрдүбүтэ. Кэлин өссө кыыс оболомуга. Киһи дойдутугар Болтоного орто оскуолага иис куруһуогун салаааччытынан үтүө суобастаастык үлэлирин коллегаларыттан истэрбит. Детсадка, оскуолаа кыһамнылаах төрөппүт быһыытынан биллибитэ. Олоххо бэйэтин оннун булан, бизгитик үктэнэн, инникигэ эрэллээх олорон испитэ биһиги дьүөгэбит Саида Ильинична Слепцова. Ол бэйэтэ эмискэчи сырдык тыына быстыбыта бу ый 20 күнүгэр биһир сыла буолла.

Күндү дьүөгэбит Саида кэрэ мөрсүөнэ биһиги өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү тыынаах сыйдыа.

Биригэ үөрэммиттэрэ.

Сүбэлэр

ОРОСКУОТУРБАТ ТУҢУТТАН

Сыана таһаарга да, аска-үөлгэ да ыараан, биһиги кэмчи хамнаспытын куотан иһэр. Онон дьэбэ-уокка кэмчилээһин, харыстабыллаах буолуу наадата улам улаатар. Онуоха эбии хаачыстыбата суох, албын-көлдүн таһаардар снэппитин тизбиллэр. Мантан аллара — итиннен көмүскэнэр аһыах сүбэлэр.

СЭРЭНИН:
ХОЛОДИЛЬНИК

Урукку курдук холодильники, телевизоры кэбээс атылаһар кыаллыбат. Оттон баары харыстаааха, уһундук туһаныаха сөп.

Холобур, киһи билэринэн, үгүс ыал дистанционнай салаллыылаах телевизордарын электросеттан араарбакка эрэ көннөрү хнопканан умулларан баран хаалаллар, утулаллар. Өскөтүн ол кэмизэ электрическай ситимиз күүрүү эмискэ улаатар түбэлтэтигэр розеткага холбонон, кыһыл уота умайан турар телевизор ситэ араарыллыбатабынан, дэн холбоһуу (короткое замыкание) үөскээн умайар. Дэн холбоһуу, ол эбэтэр телевизор алдыһытын, иккис бириннининэн электроприбордарга быыл мустуута буолар. Онон сыл анарыгар биридэ прибордары пылесолунан ыраастыыр наада.

Электро-ситимиз холбонор шнурдарга дэн холбоһуу эмиз тахсыан сөп. Ол үксүгэр дьэбэ розетка аһыаһынан уһатар шнурдарынан биһир розеткага хас да прибору холбоһунтан тахсар. Кэлээччи-барааччы ол шнурдары үрдүтэн үктүүр, туора-маары кэлэрэ, шнурдары эрийни-мускуйуу итинник тиздиз сөп.

Ордук биһир бастааһынай режимиз үлэлиир холодильниктар шнурдарыгар болбомтолоох буолуохха. Киһи онон-манан эриллибэккэ, өбүллүбэккэ көнөтүк сытара, тардылара наада. Арааран баран хайаан да ити

шнурдары көрүн: хара, араас бээтинэ үөскээбэтэх дуо? Холодильник умайытыгар тиздизэн сөптөөх биһир мизстэтинэн иттиһини-тымна-тыны салаааччыта (терморегулятор) буолар. Ону илинэн тутан бэрэбизиркэлиир наада, өскөтүн сыйлыбыт буоллабына, холодильник үлэтин тохтотон маастары ыһыран көрдөрүөххэ. Атын түбэлтэтигэр агрегат аһара сыйлаан умайан тахсын сөп. Иккис кутталаах, мөлөх мизстэтинэн двигатели аттыгар баар релегэ буолар. Бу реле сыйлыара эмиз сатамат.

КУУКУНА: СУОДА УОННА СИЛИМ

Хайа баһарар хаһаайка кэмнитэн-кэмизер иһитин-хомуоһун килбэччи ыраастыыр; көстүрүүкэлэрин, миискэлэрин, чаанньыктарын, араас иһиттэр халпахтарын, о.д.а. Хоруорбут хобордообу ыраастыыр ордук эрэйдээбэ биллэр. Билигин, кырдык, иһити-хомуоһу суулар араас средство дэлэйдэ. Ол эрэри ону атылаһарга харчы мэлдьи көстөр буолбатах. Онуоха биһир манньк ныйма баар. Улахан миискэзэ ууну ортуатын, онно 500 г соданы, 2 канцелярская силими кутабын. Иһиттэргин ол ууга уган баран 30-40 мүн. устата ортуатын. Ол кэмниттэн ылан сайгыык. Иһиттэрин килбэччизэ түспүттэрин бэйэн да сөбүөк.

Тыыл, үлэ ветерана, Мугудай нэһилиэгин олохтоо, тапталлаах кырдыгас саҥаспыт

ПОПОВА

Александра Никитична Дьоскуускай куоракка уһук, ыарахан ыарыһаттан өлбүтүнэн оболоругар, кийинтэригэр, күтүөтүгэр, снэжиргэр, хос снэжиргэр дириг кутурдэммитин тиздэбит.

Тимофей Степанович Ноговицын, киһи оболоро: Мугудайтан, Чурапчытан Ноговицыннар, Черкөөхтөн Матвеевтар.

Редактор а.т. ДАНИЛОВ С.Р.
ААДЫРЫСЫТ: 678670, Чурапчы сэл.
Карл Маркс уул, 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор — 41-332, отдел — 41-265.
E-mail: sannaoloh@mail.sakha.ru

Хаһыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Улаус дьаһалтата, Редакция. Хаһыат сахалы тыллынан онтуорунуһукка, сарадаа, субуотага тахсар.
Хаһыат индексэ: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательскай холбоһук. Оффсетнай бэчээт. Сакааһын №-р 87. Тираж: 1790. 30. 07. 2001 с. бэчээккэ бэрилиннэ.

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэхэр буолбатах. Сурукка ыйылар чакчылар кырдыктаахтарыгар эппиэтинэни автор тус бэйэтэ сүгэр.